

HET WOORD VAN DE WEEK

ORGAAN VAN DE HUMANISTISCHE LUISTERKRING

Administratie Humanistische Luisterkring, Oudegracht 152, Utrecht. Postgiro 58.
Abonnementsprijs bij vooruitbetaling f 4,— per jaar, buitenland f 4,60 per jaar.
Voor leden van de Humanistische Luisterkring f 3,— per jaar. Losse nummers f 0,25.

DE SPELENDE MENS

De spelende mens! Daar is een heel boek over geschreven. Door professor Huizinga. Homo Ludens heet 't. Dat is de latijnse naam voor de spelende mens. Ik kan U er niks uit vertellen, uit dat boek, want ik heb het nog niet gelezen.

Maar ik denk dat dat geval van mijn vriend de voetballer d'r ook wel in staat, of een dergelijk geval. Die vriend van me is een enthousiast voetballer. In 't seizoen kun je hem zowat altijd op 't veld vinden. Dan is hij aan 't trainen of hij speelt een fikse partij. En hij speelt niet slecht ook. Trouwens, 't is een intelligente knaap. En voetballen moet je met verstand doen, nietwaar? Combinatievermogen en zo! Zelf zegt-ie dat dat voetballen hem altijd al in het bloed heeft gezeten: Toen hij een jongen van 1 was schopte hij al tegen elk steentje en elk blikje dat-ie tegenkwam. Maar dat argument lijkt me niet erg sterk, want dat deed ik ook toen ik 12 was. En ik ben helemaal geen goed voetballer geworden. Hij intussen wel: Als hij thuiskomt van 't veld draait-ie de radio aan en luistert-ie naar de uitslagen. Hij is altijd prima op de hoogte van de stand van de competitie. Daar sta ik nou altijd van te kijken; hoe hij dat allemaal zo onthouden kan: hoe die club heeft gespeeld en die en die andere. Wie weer een 'n beetje bij wil komen op dit gebied, vraagt het hem maar. Zijn gegevens zijn beslist betrouwbaar.

En nou moet U niet denken dat-ie zich tot voetballen beperkt. O nee, hij weet letterlijk alles van sport en spel. Van de uitslagen en de standen dan, bedoel ik. 'k Geloof niet dat-ie Homo ludens van Prof. Huizinga gelezen heeft. Hoewel hij 't zou kunnen verwerken. Per slot heeft-ie toch ook nog H.B.S. gehad. En je moet hem zien spelen!

Doet-ie beslist met z'n hersens!

En weet U wat-ie buiten 't seizoen doet? Dan vist-ie. 'k Bedoel natuurlijk niet buiten 't visseizoen. Nee, buiten 't voetbalseizoen. Dan vist-ie. Hij heeft z'n spullen prima voor elkaar. Ik heb z'n werphengel eens gezien. Wat 'n vernuftig apparaat. Was niet goedkoop ook! En hij weet alles van vissen. Ik bedoel: van hoe je vis moet vangen. Hij beweert zelfs een maniertje te hebben uitgevonden waardoor de vis beter bijt. Maar dat houdt-ie voor zichzelf. Anders is de aardigheid er af. 'k Geloof vast, dat 't waar is. Want ik zei het U al: Die knaap is goed bij!

En weet U wat onze vriend, de voetballer-visser, 's wintersavonds thuis doet? Dan lost-ie puzzles op. Hij is een uitnemend kruiswoordpuzzelaar. Ze kunnen de puzzles niet zo moeilijk maken, of hij lost ze op. Ja, hij heeft een goed stel hersens, maar dat zei ik U al. En doorzettingsvermogen heeft-ie ook! De laatste woordjes van een kruiswoordpuzzel zijn altijd erg moeilijk, dat weet U wel. Nou, hij geeft 't nooit op. Als hij eenmaal bezig is, gaat-ie rustig tot 2 uur in de nacht door. Dan zegt-ie tegen z'n vrouw: — Ga jij maar vast naar bed. Ik wil die puzzel nog afhebben! Toen ik eens bij hem thuis was, toen zag ik daar in z'n boekenkastje, tussen een hele reeks detective romannetjes — die leest-ie graag — toen zag ik daar een „Groot Woordenboek voor Puzzelaars” staan. — Hé —, zeg ik, — bestaan die ook? Dat heb ik nooit geweten. — Wist je dat niet eens? — zei hij. En hij trok er nog een paar van zulke boeken en woordenlijsten tussen uit: — Allemaal volgens verschillende systemen gerangschikt. Wat je in 't ene niet vindt, dat vind je in

een dringend verzoek

Brengt U ons ook een nieuwe abonné aan. Het is nu een gunstig moment, want wie zich nu abonneert voor 1960 en hiervoor f 4,— stort op postrekening no. 58 van de Humanistische Luisterkring ontvangt alle in 1959 verschijnende nummers gratis.

het andere —, legde hij uit. — Kun je niet buiten, als je aan kruiswoordpuzzles doet. Nou ja, natuurlijk heb je die niet nodig voor die gewone puzzles. Maar 't zijn niet zulke kinderachtige dingetjes, die ik oplos! —

't Is misschien niet mooi van me, maar ik heb even gedacht: — Best mogelijk, dat die puzzles niet zo kinderachtig zijn...

Maar waarom vertel ik U dat nou allemaal? Dat van die voetballer-visser-puzzelaar? Omdat ik iets jammer vind. Omdat ik het jammer vind dat deze toch werkelijk wel intelligente knaap zo alleen maar homo ludens, zo alleen maar spelende mens is. Hij zou ook nog wel wat anders kunnen zijn, en doen. Ga ik nu zwaar op de hand worden? Och nee. Het is niet mijn bedoeling althans. Spelen wij ons spel en scheppen we er vreugde in. De boog hoeft niet altijd gespannen te zijn. 'k Vind het alleen maar jammer als een intelligente knaap bijna al z'n vrije tijd met spelen of met praten over spel verdoet. En dan nog wel zo'n vent met kwaliteiten. Hij is immers niet alleen intelligent, nee, hij heeft ook doorzettingsvermogen. Anders blijf je niet tot 2 uur 's nachts doorwerken aan een puzzle. Hij heeft ook fantasie. Anders vind je geen foefje uit om meer vis te vangen dan een ander. Hij kan zich ook offers getroosten voor één of ander doel. Anders koop je geen kostbare woordenboeken voor het oplossen van puzzles. O nee, ik heb alle respect voor z'n kundigheden. Ik vind het alleen jammer dat hij ze zo enkel en alleen in de spelsfeer gebruikt. D'r is nog zoveel in de wereld te doen, waarbij we hem ook nodig hebben.

En als hij d'r nou maar alleen mee stond! Als hij nou maar de enige was, die een zo onevenredig groot deel van z'n energie en van zijn kwaliteiten aan spel en genoegen besteedde! Nou geloof ik zelf ook niet, dat er zo heel veel zijn, die dat zo uitsluitend doen als hij. Maar ik kan mij toch niet aan het gevoel onttrekken, dat toch heel wat mensen heel veel van hun krachten en bekwaamheden „verspelen”.

U bent het misschien al lang weer vergeten, want het is al weer een paar jaar geleden. Maar de kranten hebben er toen vol van gestaan: Drie mannen hadden een wedstrijd aangegaan. Ze gingen op een autopod rond het IJsselmeer. En ze hebben het gehaald ook! U vindt het kinderachtig? Ja, ik ook wel. Maar ze hebben toch blijk gegeven, dat ze energie bezaten, en doorzettingsvermogen! Ik vind het alleen maar weer jammer dat ze hun energie en hun

doorzettingsvermogen niet aan iets anders hebben besteed. Maar dat is natuurlijk ook weer zo'n extreem geval, dat van die mannen op die autopod. Net als dat van Opa Klijzing. Daar hebben de kranten ook vol van gestaan. Die was kampioen pijproker. U weet 't nog wel. Hij kon 't langste z'n pijp aanhouden. Nu gun ik Opa zijn pret. Maar als hij kampioen kan zijn, dan zijn er heel wat meer mensen die zich daar serieus mee bezig hebben gehouden. Dat moet heel wat training en zorgvuldigheid en toewijding hebben gekost. En je vraagt je weer af of die toewijding toch niet beter aan wat anders had kunnen worden besteed.

Wat ik er maar mee zeggen wil: Onze voetballer-visser-puzzelaar en de drie mannen op de autopod en de long-time pijprokers mogen dan wat extreme gevallen zijn, ze schijnen toch tegelijk symptomen van een vrij algemeen verschijnsel te zijn. Van het verschijnsel dat wij mensen ons gemakkelijk door het spel laten vangen. Het kan ons zo te pakken nemen, dat we en al heel spoedig andere dingen voor laten staan. Dingen, die wel eens nog waardevoller kunnen zijn. Dingen die zelfs van levensbelang voor ons zijn. Niemand zal toch beweren dat we 't paradijs op aarde hebben bereikt en dat we nu verder wel spelende door het leven kunnen gaan. Er is nog zoveel dat ons aller inspanning en toewijding vraagt.

Nou hoort 't spel bij de mens als de zoete smaak bij suiker. Ik zou het spel niet willen missen. En 't is een kniesoor, die niet meer voluit spelen kan. Maar d'r moet evenwicht zijn! De mens moet ook nog zijn problemen oplossen! Anders zou er nog wel eens een tijd kunnen komen waarin hij niet eens meer spelen kán!

En wat zien we nou bij onze voetballer-visser-puzzelaar? Dat hij met al zijn toch zo uitstekende kwaliteiten geen steentje bijdraagt tot de oplossing van onze problemen, die er toch ook nog zijn. Hij doet, zoals dat heet, nergens aan. Behalve dan aan voet-

Ik groet u

Ik groet u, buurman, kameraad,

Ik groet u, orgelman, soldaat,

Besteller, boer en bedelaar,

Ik groet u, blinde vedelaar!

Ik groet de honden op de straat

En 't paard dat voor de broodkar gaat.

Ik ben als gij, — ook ik bemin

Een vrouw, een kind, wat aards gewin —

Gejaagd, gedeukt en toch nog even

Gebrand op dit onzalig leven.

Jan Greshoff.

KIJK EENS AAN

Ik heb geen televisie. Naast het op zichzelf reeds doorslaande feit, dat het mij op het ogenblik niet schikt duizend gulden neer te tellen, zijn daarvoor tal van andere oorzaken aan te wijzen.

Daar is in de eerste plaats een zekere laksheid. Ik kom er zo slecht toe 's zaterdagsmiddags nog eens de stad in te gaan om boodschappen te doen. Bovendien brengt zo'n televisie-meubel allerlei problemen mee, zoals, tafeltjes verzetten, een plaatsje maken voor het apparaat, een man op het dak om yzerwerk op te richten waardoor de plaatjes naar binnen komen. Als ik daaraan denk, zeg ik „la-maar”.

Op deze manier ben ik jarenlang ontkomen aan het onontbeerlijke gebruiksvoorwerp radio. Tenslotte ben ik natuurlijk ook bezweken, gelijk ik mettertijd ook voor de televisie zal bezwijken.

Een andere reden is, dat ik mij niet wil laten verleiden en zeker niet door verborgen leiders. Lang voordat het boekje over deze weldoeners der samenleving was verschenen, had ik een vaag vermoeden van hun bestaan. Het wilde er bij mij niet in, dat men aanzienlijke sommen uitgaf, uitsluitend voor onze ontwikkeling. Zó is deze wereld niet. En ik nam mij voor nu eens niet in deze val te lopen.

Een derde reden is, dat een econoom mij heeft verteld, dat onze behoeften weliswaar begrensd zijn in intensiteit, maar dat ze onbegrensd in aantal zijn. Als dat laatste waar is — hetgeen ik, door bittere ervaring geleerd, aanneem — dan is het de plicht van een redelijk wezen zich althans enigermate te verzetten.

Het liefst zou ik het in mijn leven zover brengen, dat ik kalm op een pilaar, onthecht aan alle wereldse begeerten, kon gaan zitten mediteren. Dat is, geloof ik niet helemaal humanistisch, maar rustig lijkt het me wel. Overigens ziet het er nog niet naar uit, dat ik het ooit zover zal brengen, want er zijn geen twee-persoonspilaren en ik wil van sommige zaken beslist geen afstand doen. Maar goed, iets moet een mens zich toch kunnen ontzeggen.

Tenslotte is er nog een reden: Ik ben te laf om televisie te kopen. Want ik weet, dat ik met een toestel in huis voortdurend zou gaan zitten kijken en dat wil ik niet. Ik wil af en toe iets lezen, een stukje schrijven, een praatje maken, een plaatje draaien of zomaar gewoon zitten, zij het niet op een zuil. Daar zou niets meer van komen als ik een toestel had. Want ik ben behept met een onblusbare nieuwsgierigheid. Als ik zou weten dat ik met een handomdraai Aida langs de

Nijl zou kunnen zien wandelen of Chroesjts-jow door New York, zou ik het nooit kunnen laten de hand ook werkelijk om te draaien. En als ik daarin dan door werkzaamheden, visite of andere calamiteiten zou worden verhinderd, zou ik het onrustige gevoel hebben iets gemist te hebben.

Ik weet, dat ik aan televisie verslaafd zou geraken. In een pension, waarin ik mij de afgelopen zomer bevond, stond een toestel. De avonden waren, gelijk u allen bekend is, onveranderlijk zoel en fraai. Maar om vijf minuten voor acht begon de televisie. Dan kwam er een heer, die vertelde hoe lekker het buiten was. En in plaats van dan onmiddellijk de kamer uit te snellen en te genieten van het schoons, bleef ik, met veel andere gasten aan de zetels genageld zitten kijken naar opgevolde depressies en verwijderde regenfronten en onverzettelijke hoge drukgebieden. En als dan de heer verdwenen was kwam er een dame, die zei, dat we even geduld moesten hebben. Dat zou het ogenblik geweest zijn om te vluchten. Maar neen, ik wachtte in de hoop dat het nu zou gaan gebeuren. Meestal gebeurde er niets. Het bleek mij dat de kritiek op de kwaliteit van de uitzendingen maar al te gerechtvaardigd was. Maar het was net als spelen in een loterij: Je kan nooit weten. En dan verscheen de heer Erhardt, minister van Economische Zaken van een bevriende mogendheid, om met een sigaar in de mond te vertellen, dat hij wat op de kolencrisis had gevonden. Het was een ei van Columbus, hij maakte gewoon de olie duurder. Om dit te vernemen was ik echter niet met vakantie gegaan en betaalde ik geen gepeperde pensionprijzen.

Ik wachtte dus nog langer en zag een opera of zoiets met af en toe een storing.

Voor mijn echtgenote was ik een verloren man. Zij ging maar alleen onder de maan wandelen of begaf zich naar bed.

Dit is allemaal al heel erg. Maar nog erger is het te kijken naar de kijkers. Het gebeurt steeds vaker, dat ik mij 's avonds door de straten spoed en dan in de huizen gezelschappen zie zitten, die met glazige blikken en niet zelden met openhangende monden naar een hoek van de kamer zitten te staren. Een afgrijselijk gezicht. En ik heb gedacht: „Zo zie ik er dus uit”

Om al deze redenen heb ik geen televisie. Nog niet. Maar ik hou er wel rekening mee, dat ik over een jaar of tien ook als een apathische koe (lees: stier) naar het hoekkastje zit te kijken. Kom dan maar niet op visite.

H.H.

lezingen voor de radio

11 okt. VARA 9.45 C. H. Schonk, De spelende mens.

18 okt. VARA 9.45 Prof. Dr. G. Stuiveling, Uit Humanistisch Oogpunt.

ballen, vissen en puzzlen natuurlijk. Maar daarmee breng je de wereld niet verder. Daarmee lenig je geen enkele nood. Daarmee help je geen enkel onrecht uit de wereld. Daarmee bouw je niets nieuws op. Daarmee heb je op geen enkele wijze deel aan onze gezamenlijke verantwoordelijkheid voor de gang van zaken in de wereld. Allemaal dingen die toch ook moeten worden gedaan. En waar we ook hem bij nodig hebben. En ja, wat hij dan zou moeten doen? Och, dat hoef ik hem niet voor te schrijven. D'r is zoveel te doen, dat nu door veel te weinig mensen moet worden gedaan. Hij zou zich zeker ergens verdienstelijk kunnen maken. Want ik zei het U al: hij heeft kwaliteiten, hij is intelligent, hij heeft doorzettingsvermogen en energie. 'k Zou wel wat voor hem weten natuurlijk. Hij zou, om te beginnen bij voorbeeld eens kennis kunnen nemen van het onrecht dat er in het nieuwe radiobestel dreigt. Waarin de humanisten geen zendtijd krijgen. Hij zou lid kunnen worden van de humanistische luisterkring, die opgericht is om daar protest tegen aan te tekenen. Dat kost hem één gulden. Minder dan hij voor een plaatskaartje voor één voetbalwedstrijd betaalt. En véél minder dan zijn puzzle hobby hem kost. Hij hoeft maar een briefkaartje met een gulden aan extra postzegels te sturen aan het Humanistisch Verbond, Oude Gracht 152, Utrecht. Dan deed

hij tenminste al iets. Dan droeg hij tenminste al een steentje bij aan een algemene zaak. Maar hij zou natuurlijk nog wel wat meer kunnen doen. Je zou eens zien wat er uit kwam als zo'n knaap zijn toewijding eens een tijdje gebruikte om leden voor die luisterkring te winnen!

Hoe 't met die autoped-rijders staat, weet ik niet. Ik heb alleen weer het gevoel dat hun ontombare wilskracht en doorzettingsvermogen voor belangrijker zaken hadden kunnen worden gebruikt.

En van al die andere mensen bij wie 't spel, of hun hobby of hun privé leventje, zo'n heel erg grote plaats inneemt, weet 'k 't ook niet. Ik weet alleen, dat er een ontzaglijk tekort is aan mensen die een stukje van onze gezamenlijke verantwoordelijkheid op hun schouders willen nemen. En 'k weet ook, dat er heel wat mensen zijn, die 't wel zouden kunnen, maar die 't niet doen.

'k Heb wel eens horen zeggen, dat niet meer dan 10 procent van de mensen zich iets van de algemene zaak aantrekt en daar wat voor doet. Da's wel weinig om de wereld te dragen. En dan te weten, dat er zoveel eminente menselijke krachten worden „verspeeld”.

Maar verstaat U mij goed! Ik heb niets kwaads van 't spel gezegd. Dat hoort bij de Mens. Maar laat er evenwicht zijn.

C. H. SCHONK.

kalender 1960

In dezelfde mooie uitvoering als in 1959 is heden de kalender 1960 verschenen. Wanneer U zeker wilt zijn van een exemplaar adviseren wij U reeds nu te bestellen door storting of overschrijving van f 2,50 op postrekening 304960 t.n.v. het Humanistisch Verbond, Oudegracht 152, Utrecht.

een uitzending voor de vara-microfoon van zondag 11 oktober 1959